

Haarlem

ADVIES UITVOERING

GEMEENTELIJK ZELFZORGARRANGEMENT STATUSHOUDERS

INHOUD

1. INLEIDING	3
1.1 AANLEIDING	3
1.2 DOELSTELLING	3
1.3 TOELICHTING AANPAK	3
2. GEMEENTELIJK ZELFZORGARRANGEMENT	4
2.1 VOOR WELKE DOELGROEP KAN DE GEMEENTE HET GZZA GEBRUIKEN?	4
2.2 HOE KAN HET GZZA INGEZET WORDEN?	4
2.3 FINANCIËLE TEGEMOETKOMING	5
2.4 GEVOLGEN VOOR GASTGEZIN EN GROEPSEWIJZE VERHUURDERS	6
2.5 PROCES INZET GZZA	6
2.6 INTEGRATIE EN PARTICIPATIE STATUSHOUDERS	6
3. OVERWEGING	7
4. VOORSTEL UITVOERING GZZA	8
5. BRONNEN	8

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

Binnen de gemeente Haarlem wordt breed nagedacht over manieren om de huisvesting van statushouders te versnellen zodat er binnen de asielzoekerscentra ruimte komt om het groeiend aantal vluchtelingen te huisvesten. Hierbij worden oplossingen voor zowel de korte als de lange termijn geformuleerd.

De VNG doet in haar ledenbrief van 16 september 2015 een oproep aan gemeenten om op korte termijn met een tijdelijke oplossing voor huisvesting te komen in het kader van het gemeentelijk zelfzorgarrangement.

1.2 Doelstelling

Het doel van dit advies is om kaders te stellen waar binnen het gemeentelijk zelfzorgarrangement (ook genoemd; GZZA) in de gemeente Haarlem ingezet kan worden om het huisvesten van aan Haarlem gekoppelde statushouders uit de asielzoekerscentra te versnellen.

Op dit moment bevinden zich 124 statushouders in asielzoekerscentra die wel aan de gemeente Haarlem gekoppeld, maar nog niet in Haarlem gehuisvest zijn. Ongeveer 16% van deze mensen is alleenstaand en heeft geen gezinshereniging aangevraagd. Een iets lager percentage van het totale bestand betreft alleenstaanden die gezinshereniging hebben aangevraagd. De helft van dat aantal mensen komt uit Syrië en is daarom nagenoeg zeker van de gezinshereniging.

Op basis van de huidige verwachting met betrekking tot de mogelijkheden van huisvesting in reguliere woonruimte, lijkt de taakstelling voor 2015 (inclusief achterstand) per 1 januari behaald te worden.

1.3 Toelichting aanpak

De uitwerking van het GZZA is nieuwe materie voor zowel de VNG, het COA als gemeenten. Dit betekent dat er nog verschillende zaken niet volledig helder zijn. Uit ervaringen in de communicatie met zowel de VNG als het COA is gebleken dat er hierdoor ruimte is om diverse situaties en mogelijkheden te bespreken.

Deze richtlijn is opgesteld met de kennis en ervaringen die er op dit moment zijn ten aanzien van het GZZA. Deze kennis en ervaringen bieden voldoende houvast om te bepalen op welke wijze het GZZA in Haarlem ingezet zou kunnen worden.

2. GEMEENTELIJK ZELFZORGARRANGEMENT

Het zelfzorg arrangement bestaat uit twee regelingen; het gemeentelijk zelfzorg arrangement en het reguliere zelfzorg arrangement. Deze laatste regeling (ZZA) is bedoeld voor statushouders die er vanuit het AZC zelf voor zorgen dat zij buiten het AZC opgevangen worden gedurende de periode dat zij nog niet gehuisvest zijn in een gemeente. Deze regeling is niet vergelijkbaar met het gemeentelijk zelfzorgarrangement waar in dit stuk over gesproken wordt.

2.1 Voor welke doelgroep kan de gemeente het GZZA gebruiken?

Het gemeentelijk zelfzorgarrangement is bedoeld voor gemeenten die statushouders die reeds gekoppeld zijn aan hun gemeente maar die nog niet gehuisvest zijn, tijdelijk opvangen in de gemeente tot definitieve toewijzing van passende woonruimte.

Het COA wil hiermee inzetten op het versneld uitplaatsen van statushouders van asielzoekerscentra naar gemeenten zodat zij capaciteit beschikbaar krijgen en houden om de toenemende groep vluchtelingen te huisvesten.

Het gaat om statushouders (zowel gezinnen als alleenstaanden) die redelijk zelfredzaam zijn, gekoppeld zijn aan een gemeente en waarbij de eerste inschrijving in de Basis Registratie Persoonsgegevens (BRP) reeds heeft plaatsgevonden. Deze mensen hebben dus al een burgerservicenummer.

De beoordeling van zelfredzaamheid geschiedt door het COA. Het COA geeft aan dat het huisvesten via het GZZA gezien wordt als 'doorstroomplaatsing' waaraan de statushouder verplicht moet meewerken.

Minderjarige alleenstaande statushouders en mensen met een hoger dan gemiddeld gezondheidsrisico worden uitgesloten van deze regeling.

2.2 Hoe kan het GZZA ingezet worden?

Taakstelling

De mensen die op basis van het GZZA gehuisvest worden tellen niet mee voor de taakstelling. Deze statushouders tellen pas mee voor de taakstelling zodra zij definitief in passende woonruimte gehuisvest zijn.

Termijn

Statushouders kunnen maximaal zes maanden gebruik maken van het GZZA. Dit betekent dat de statushouders die in het kader van het GZZA gehuisvest worden, na zes maanden definitieve woonruimte aangeboden moeten krijgen. Na zes maanden vervalt het GZZA en kan men niet terug naar het asielzoekerscentrum. Deze personen moeten dan ook prioriteit krijgen bij het huisvesten.

De GZZA-regeling is geldig tot 1 september 2016. Dit betekent dat uiterlijk per 1 maart 2016 de laatste personen onder dit arrangement gehuisvest kunnen worden.

Tijdelijke plaatsing door andere gemeenten

Uitgangspunt van het GZZA is dat statushouders die door andere (regio)gemeenten opgevangen worden onder het GZZA, ontkoppeld worden van de oorspronkelijke gemeente en gekoppeld worden aan de gemeente van opvang.

Hieraan ten grondslag ligt de gedachte dat statushouders beter integreren indien zij al verblijven in de gemeente waar zij op een later moment ook definitief gehuisvest worden. Aangezien met de huidige problematiek alle mogelijkheden benut moeten worden (ook de minder wenselijke) is verzocht in hoeverre er ruimte is om over de mogelijkheid te praten dat regiogemeenten mensen opvangen voor de gemeente Haarlem zonder dat deze statushouders ontkoppeld worden. Met ontkoppeling wordt namelijk een druk op de reguliere woningmarkt gecreëerd in de opvanggemeente die wellicht niet realiseerbaar is.

Het COA en de VNG hebben aangegeven dat hierover geen vaste richtlijnen zijn opgesteld en dat het mogelijk is om in voorkomende gevallen te overleggen met de regievoerder van het COA.

Het risico van opname in de regio zonder ontkoppeling is dat er een groot aantal statushouders door andere gemeenten onder het GZZA opgenomen kan worden, die vervolgens allemaal binnen zes maanden in Haarlem in reguliere woonruimten gehuisvest moeten worden. Dit is een aandachtspunt dat besproken wordt in de regionale overleggen.

Type woonruimten

Aan de tijdelijke woonruimte die aangeboden wordt, worden niet meer eisen gesteld dan dat deze moet voldoen aan het Bouwbesluit. In de factsheet van de VNG wordt gesproken over de minimale eisen van woonruimte, bijvoorbeeld als het gaat om modulaire woonunits.

Navraag bij het COA heeft geleerd dat het COA geen vastgelegd beleid hanteert om te beoordelen of door de gemeente aangeboden woonruimte voldoet aan bepaalde minimale eisen waarna de plaatsing voor de taakstelling geteld wordt.

Dit zou betekenen dat het begrip 'minimale eisen reguliere woonruimte' geïnterpreteerd moet worden naar de algemeen geaccepteerde normen die gehanteerd worden bij de toewijzing van woonruimte. Deze interpretatie heeft tot gevolg dat ook het aanbieden van onzelfstandige woonruimte kan behoren tot reguliere woonruimte en dus een definitieve plaatsing.

Hierdoor krijgt de gemeente meer ruimte om huisvesting aan de doelgroep aan te bieden.

2.3 Financiële tegemoetkoming

Gedurende het tijdelijke verblijf van de statushouder kan de gemeente aanspraak maken op een financiële tegemoetkoming. Het COA betaalt de gemeenten een tegemoetkoming in de kosten voor huur, onderhoud, inrichting, leegstandskosten en uitvoeringskosten gemeente. Deze tegemoetkoming is niet bedoeld voor investeringen in woonruimten.

De tegemoetkoming bedraagt € 100,- euro per persoon, per week. Dit bedrag geldt voor elk gezinslid. Het betreft een lumpsum bedrag dat door het COA beschikbaar wordt gesteld aan gemeenten. Over de wijze waarop dit uitgekeerd wordt is de VNG nog in gesprek. Het is aan de gemeente om te bepalen hoe het geld ingezet wordt, ook als er opvang in een gastgezin plaatsvindt.

De COA regeling voor de vergoeding van ziektekosten blijft onverkort van kracht, evenals de wekelijkse financiële toelage ten behoeve van voedsel, kleding en andere persoonlijke uitgaven die de statushouder van de COA vanuit de Regeling verstrekkingen asielzoekers (Rva) ontvangt.

Gedurende de tijdelijke plaatsing van leerplichtige kinderen is de gemeente verantwoordelijk voor scholing van deze kinderen. Ook dient men ingeschreven te worden bij een huisarts in de gemeente. Eventueel tandartsbezoek dient via het COA te gaan.

2.4 Gevolgen voor gastgezin en groepsgewijze verhuurders

Het opnemen van statushouders binnen een gezin zou gevolgen kunnen hebben voor diverse regelingen/voorzieningen waar het gastgezin aanspraak op maakt.

Indien een alleenstaande tijdelijk een statushouder opvangt zou dit gevolgen kunnen hebben voor de hoogte van de gemeentelijke belastingen en waterschapsbelasting. Daar wordt namelijk gerekend met een één- of meerpersoonshuishouden. Verder kan de opvang gevolgen hebben voor de hoogte van de diverse toeslagen van de Belastingdienst en de inkomstenbelasting. Op dit moment wordt onderzocht of hier uitzonderingen op gemaakt kunnen worden.

Verder kan de opvang van een statushouder door iemand met een bijstandsuitkering in het kader van de Participatiewet gevolgen hebben voor de hoogte van de uitkering.

In het Algemeen Overleg over armoede- en schuldenbeleid van 24 september 2015 kwam onder andere de kostendelersnorm uit de Participatiewet aan de orde. In het overleg met de Tweede Kamer heeft staatssecretaris Klijnsma toegezegd dat zij gemeenten meer ruimte wilt geven om de kostendelersnorm tijdelijk niet toe te passen bij mensen die voor korte tijd iemand in huis nemen, bijvoorbeeld een dak- en thuisloze, een vluchteling of een statushouder. De staatssecretaris informeert gemeenten binnenkort via een verzamelbrief over de precieze invulling van deze toezegging aan de Kamer.

Op dit moment is nog niet duidelijk wat de gevolgen zijn voor verhuurders die groepen statushouders willen opnemen onder het GZZA. Wie wordt bijvoorbeeld de huurder van de woonruimte, hoe wordt huurbetaling gewaarborgd, wat wordt er in de regio afgesproken over de verantwoordelijkheid voor en het oplossen van eventuele calamiteiten?

2.5 Proces inzet GZZA

Indien de gemeente aangeeft dat zij een aantal gekoppelde statushouders tijdelijk met een GZZA kan huisvesten, meldt zij dit bij het COA. Het COA beoordeelt welke statushouders het meest geschikt zijn voor plaatsing. De statushouder doet een verzoek tot voortzetting van de Rva-toelage bij het COA, verhuist naar de tijdelijke woonruimte en schrijft zich bij de basisregistratie personen in op het nieuwe verblijfsadres. Terugkeer naar het asielzoekerscentrum is alleen mogelijk bij acute medische noodsituaties waarbij toezicht nodig is of bij agressief gedrag waarbij de veiligheid van de omgeving niet gewaarborgd kan worden. Onderzocht wordt nog in hoeverre inschrijving in de basisregistratie personen (BRP) mogelijk is bij onzelfstandige woonruimten, zowel als het gaat om tijdelijke als permanente huisvesting. Dit is bijvoorbeeld van belang als het gaat om het recht op een bijstandsuitkering (bij definitieve huisvesting).

De gemeente is verantwoordelijk voor huisvesting van de betreffende statushouder binnen zes maanden in reguliere woonruimte of past de bestaande tijdelijke woonruimte dusdanig aan dat dat behoort tot reguliere woonruimte. Vanaf dat moment vervalt het GZZA, telt de plaatsing mee voor de taakstelling en kan de statushouder aanspraak maken op een bijstandsuitkering.

2.6 Integratie en participatie statushouders

Elke meerderjarige statushouder die nog niet de pensioengerechtigde leeftijd bereikt heeft, is vanaf het moment dat zij een inwilligende beschikking van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) hebben ontvangen, inburgering plichtig. Zij hebben vanaf dat moment 3 jaar de tijd om het inburgeringsdiploma te behalen.

Op dit moment worden er aan statushouders die zich nog in het asielzoekerscentrum bevinden in afwachting van plaatsing of aan statushouders die reeds gehuisvest zijn, geen instrumenten aangeboden die kunnen bijdragen aan integratie en participatie.

Vanuit de landelijke politiek gaan er geluiden op om het aanbod aan statushouders te versoberen. Op dit moment is niet duidelijk hoe lang de huidige statushouders in Nederland zullen verblijven. Aangezien het niet aannemelijk is dat deze mensen binnen twee jaar naar

het land van herkomst zullen terugkeren, lijkt investering in integratie en participatie noodzakelijk voor zowel de statushouders als de maatschappij in het geheel. Dit onderwerp zal in een afzonderlijk plan van aanpak worden uitgewerkt binnen de afdeling Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Hierbij zal ook een koppeling gemaakt worden met de nieuwe Wet Taaleis die per 1 januari 2016 in werking treedt voor nieuwe bijstandsgerechtigden.

3. OVERWEGING

Gemeenten kunnen er met betrekking tot het GZZA voor kiezen om gekoppelde statushouders in tijdelijke woonruimten te huisvesten of bij een gastgezin onder te brengen. Uit de reacties die er zijn geweest na de plaatsing van vluchtelingen in De Koepel is reeds gebleken dat veel inwoners van Haarlem hun steentje bij willen dragen aan de problematiek rondom de nieuwkomers. Hoewel er positieve geluiden uit de stad komen tot het tijdelijk opnemen van statushouders in gastgezinnen, is gebleken dat deze vorm van tijdelijke opvang van statushouders behoorlijk wat vraagt van zowel de gemeente, de ketenpartners als de gastgezinnen.

Vluchtelingenwerk wijst gemeenten op de complexiteit van de uitvoering van opvang in gastgezinnen.

Zij spreekt uit ervaring en blikt daarbij terug op begin jaren '90 toen er nog geen asielzoekerscentra waren en veel mensen Joegoslavische statushouders in huis namen. Vluchtelingenwerk had destijds een coördinerende rol en was verantwoordelijk voor de selectie van de gastgezinnen. Haar ervaringen hebben geleid tot de conclusies dat gastgezinnen de impact onderschatten die het opvangen van een statushouder in een eigen woning op hun privacy heeft en dat de taalbarrière, cultuurverschillen, dagbesteding en psychische trauma's veel vergen van het gastgezin dat daartoe niet altijd geëquipt is. De werving en selectie van gastgezinnen is nu primair een verantwoordelijkheid van de gemeente.

Of de uitvoering van deze taken nu wel of niet uitbesteed zou worden doet niet af aan de verantwoordelijkheid die de gemeente ook na matching van de statushouder met het gastgezin heeft.

Vluchtelingenwerk heeft aangegeven dat zij ervaren hebben dat intensieve begeleiding noodzakelijk bleek en dat dit veel extra inzet van hen gevergd heeft.

4. VOORSTEL UITVOERING GZZA

Vanuit de taskforce statushouders wordt intensief gezocht naar zowel permanente als tijdelijke mogelijkheden om statushouders te huisvesten. Verwacht wordt dat met de mogelijkheden die nu geschapen worden in belangrijke mate voorzien kan worden in de taakstelling.

Vanuit dit oogpunt wordt dan ook voorgesteld om primair te focussen op het realiseren van permanente woonruimte. Het GZZA dient als eerstvolgende optie om gekoppelde statushouders te huisvesten in tijdelijke woonruimten (ook in regiogemeenten) waarbij plaatsing in een gastgezin als laatste mogelijkheid ingezet wordt. Voorgesteld wordt om terughoudend te zijn met inzet van het GZZA aan gastgezinnen indien daar vanuit bepaalde instanties of individuele inwoners van Haarlem om verzocht wordt.

Met inachtneming van het bovenstaande wordt ten aanzien van de uitvoering van het gemeentelijk zelfzorgarrangement in de gemeente Haarlem het volgende voorgesteld:

1. Bij de huisvesting van statushouders in het kader van de taakstelling door het COA wordt primair gezocht naar reguliere woonruimte waar de statushouder permanent kan verblijven.
2. Indien de taakstelling niet behaald wordt met inzet van alle instrumenten die vanuit de taskforce voorgesteld worden, wordt het GZZA ingezet voor statushouders die gehuisvest kunnen worden in tijdelijke woonruimte.
3. In te stemmen met het gebruik van zgn. wachtkamerlocaties (tijdelijke woonruimten) in regiogemeenten met gebruikmaking van het GZZA.
4. Indien de invulling van de taakstelling dat noodzakelijk maakt, wordt het werven en selecteren van gastgezinnen ter uitvoering van het GZZA ingezet. Hiervoor wordt op dat moment een apart plan van aanpak opgesteld.
5. Onderzocht wordt of en op welke wijze regiogemeenten aan Haarlem gekoppelde statushouders kunnen opvangen waarbij er al dan niet ontkoppeling van de statushouders plaatsvindt.
6. Ook niet-zelfstandige woonruimte wordt aan alleenstaande statushouders aangeboden als reguliere woonruimte.

5. BRONNEN

- Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), 12 oktober 2015, 'Factsheet: GZZA het Gemeentelijk Zelfzorgarrangement.
- Tweede Kamer der Staten – Generaal, Commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 24 september 2015, conceptverslag Algemeen overleg armoede- en schuldenbeleid.
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Ondersteuningsteam Asiel/Vergunninghouders (OTAV).
- Centraal orgaan Opvang Asielzoekers, Helpdesk Uitvoering.